

Nr 238

Av herr **Hedlund m. fl.**, *angående idrottens hälsofrämjande betydelse, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 201 i Första kammaren)

Den ökade fritiden har bl. a. ställt ökade krav på möjligheter till idrott och friluftsliv, och man kan räkna med att kraven kommer att öka ännu mer i framtiden. Från statens och kommunernas sida har sedan en längre tid tillbaka lämnats anslag till stöd för idrotten. Motiveringen för detta stöd har i huvudsak baserats på idrottens möjlighet att ge attraktiv fritidssysselsättning. Idrotten som ett verksamt led i ungdomens fritidsfostran har utgjort en grundmotivering för idrottsstödet. Detta motiv kvarstår starkare än någonsin.

Vårt moderna samhälle är ett samhälle med motoriserade kommunikationer och en ständigt ökad mekanisering. Därmed har också människans möjligheter till kroppsrörelse och motion i samband med färd till och från arbetet och i arbetet minskat för många yrkesgrupper. Det ökade stillasittandet har försämrat den allmänna konditionen. Med detta som bakgrund kan man konstatera att idrottens *allmänt hälsobefrämjande* betydelse blivit allt större.

Idrotten — och då i synnerhet motionsidrotten — måste i långt större utsträckning än tidigare ses som ett led i förebyggande av sjukdom och olycksfall. Ett främjande av idrotten skall enligt vår mening bedömas som en satsning på friskvård. Insatser på detta område innebär besparingar inom samhällets sjukvård. Sett ur dessa perspektiv är det stöd idrotten nu har jämförelsevis lågt. Det stöd som idrotten nu får är alltför obetydligt i jämförelse med dess betydelse för samhället. Med utgångspunkt i idrottens roll som friskvårdande instrument krävs det ett brett upplagt upprustningsprogram och en långsiktig planering för idrottens utveckling.

Vi räknar med att de anslag som i dag utgår till idrotten över åttonde och tionde huvudtitlarna skall utgå även i fortsättningen, dock med vissa ändringar som kan vara nödvändiga enligt de förslag som följer.

Elitidrotten

Toppidrottsmännens insatser stimulerar tiotusentals till idrottsutövning. Elitmännen betyder mycket som ideal och idoler. Inte minst har unga människor härigenom påverkats och stimulerats till en sund livsföring med idrottens motto, en sund själ i en sund kropp, som riktmärke. Våra toppidrottsmän betyder också

mycket för vårt lands goodwill. Framgångar i internationella tävlingar har fört det svenska namnet ut över världen och därigenom i främmande länder skapat ett intresse för vårt land som kunnat utnyttjas positivt inom andra områden med internationella relationer. Utan toppidrott kommer vi heller inte att få idrott på bredden.

Elitidrotten kräver i dag oftast mycket av utövaren. Träningen för att nå eliten kräver så mycken tid att möjligheterna att samtidigt ägna sig åt arbete eller utbildning avsevärt minskas. Våra idrottsmän får ofta i den internationella konkurrensen möta kolleger från andra länder som tränar och tävlar under helt andra villkor än de, trots att man fortfarande rör sig inom amatöridrotten. Problemet hur idrottsutövarna i elitskiktet skall kunna kombinera amatöridrott på toppnivå med ett vardagligt arbete och med en god utbildning för ett yrke måste lösas. Det är orimligt att toppidrottsmän, som offrat sina bästa år för träning och tävling, gjort vårt land känt i internationella sammanhang, tjänat som ideal för tusentals ungdomar med allt vad detta betyder, efter sin aktiva tid plötsligt skall finna sig stå utan yrkesutbildning och arbete, som kan ge dem dräglig inkomst.

Vi noterar med tillfredsställelse att 1964 års riksdag beslutat låta utreda frågan om aktiva och f. d. aktiva idrottsutövaras möjligheter till anställning som idrottsinstruktörer inom kommunerna.

Av ännu större vikt är det givetvis att elitidrottsmännen vid sidan av sin idrottsträning har möjligheter att få teoretisk och praktisk utbildning för olika yrken. I detta syfte bör övervägas inrättande av särskilda »idrottsfolkhögskolor», förlagda till träningsvänlig miljö och med utbildningslinjer i största möjliga utsträckning anpassade till de individuella förutsättningarna och behoven. Kursuppläggningsen bör även vara sådan att största möjliga hänsyn tas till elitidrottsmännens behov av träningsmöjligheter. Studiestöd bör utgå till eleverna.

Vidare är det enligt vår mening angeläget att medel, lämpligen via skolöverstyrelsen, ställs till förfogande för specialkurser för intresserade och lämpade elitidrottsmän i syfte att möjliggöra för dem att i högre grad än nu kunna medverka som föreläsare i samband med information om och stimulation till ökad motionsidrott. Liknande kurser bör även anordnas i främmande språk för underlättande av kontakt mellan svenska idrottsutövare och idrottsutövare i andra länder.

Vid universiteten bör kunna inrättas linjer med särskild hänsyn till idrottsutövandet. Kursplanerna bör härvid vara så utformade att tid till idrottsträning lämnas vid sidan av undervisningen. Dessutom bör undersökas möjligheterna till nya ämneskombinationer, i vilka fysisk fostran, idrott eller liknande ämne ingår som betygsenhet i examen. Kombinationen med elitidrott kräver förmodligen i många fall längre studietid än normalt. Möjligheterna till speciella stipendier för kompensation av den längre studietiden bör utredas.

Av stor betydelse är att klara riktlinjer utarbetas för beskattningen av idrottspriser. Enligt vår mening bör idrottsutövaren befrias från deklarationsskyldighet i fråga om idrottspriser, om dessas värde understiger ett visst fixerat belopp. För priser överstigande detta belopp bör avdrag få göras vid deklarationen för de

kostnader, som varit förenade med idrottsträningen. Sådana kostnader måste jämföras med utgifter för inkomsts förvärvande.

Motionsidrott — idrott på bredden

Behovet av motionsidrott har redan inledningsvis betonats. För att kunna genomföra motionsidrott på bredaste möjliga bas krävs propaganda, ledare som kan bistå motionsidrottarna samt tillgång till idrottsanläggningar av olika slag. För att nå syftet med en omfattande motionsidrott är det nödvändigt att det ges ekonomiska möjligheter att i större utsträckning än hitintills utnyttja elitidrottsmännen i en direkt propaganda för utökad motionsidrott. I detta syfte har man på ett utmärkt sätt via TV:s »motionsprogram» skapat ett ökat intresse för motionsidrotten. Denna form av programverksamhet bör enligt vår mening fortsätta.

Kampanjer av typen »Sport 60», »Snöstjärnan» m. fl. bör få ökat stöd samtidigt som man på det kommunala planet bör stimuleras, eventuellt i form av kostnadsfördelning mellan stat och kommun, att i större utsträckning anställa kommunala idrottsinstruktörer med huvudsaklig uppgift att leda och stimulera motionsidrotten inom kommunen.

Det är viktigt att man från början inriktar sig på en långsiktig och samordnad planering av såväl motionsidrottens som elitidrottens lokalbehov. Länet bör i denna sin planering få stöd av experter, så att de lokaler som planeras blir så ändamålsenliga som möjligt och kan utnyttjas för så många idrottsgrenar som möjligt. I detta sammanhang är det vidare enligt vår mening angeläget att de krav som Sveriges förenade studentkårer ställt vad beträffar kraftig utökning av antalet idrottslärare vid universitet och högskolor snarast möjligt tillgodoses, detta inte minst med hänsyn till att de idrottsföreningar som finns på respektive skolorter icke har resurser att tillgodose behovet av fysisk fostran i önskvärd omfattning.

Idrott under läkarkontroll

Givetvis finns i samband med idrottsutövning såväl som vid utövande av alla andra former av aktiviteter vissa risker för utövarna. Vi anser att åtskilligt kan göras för att förebygga de risker som är förknippade med idrottande. Enligt vår mening bör en form av läkarkontroll införas, dels för att på detta sätt kunna förebygga skador, dels för att kunna genom riktiga behandlingsmetoder bota de skador och sjukdomar som eventuellt uppkommit. Vi har i dag tillgång till ett fåtal speciella idrottsläkare. Dessa har nedlagt ett uppoffrande arbete. Idrottsmän av alla kategorier kan intyga den stora betydelse dessa läkares arbete haft. Det är av intresse för idrottens och idrottsutövarnas problem som dessa läkare har specialiserat sig på medicinska frågor i anslutning till idrotten.

Någon särskild utbildning för läkarna hur man skall behandla idrottsskador ingår f. n. inte i de medicinska kursplanerna. Detta har haft till följd att en hel

del av idrottsutövarna fått felaktiga ordinationer vid behandling av skador. Det är enligt vår mening nödvändigt att man vid utbildning av läkare i kursplanerna inlägger undervisning om behandling av idrottsskador liksom undervisning om hur idrottsskador förebyggs.

Det är vidare enligt vår mening angeläget att frågan om inrättande av speciella *länsidrottsläkartjänster* utreds. Sådana läkares uppgift skulle vara att bistå övriga läkare inom länet då det gäller behandling av idrottsskador. Dessutom bör de kunna medverka med föreläsningar och instruktioner om hur man förebygger skador och svara för rådgivning vad beträffar motionsidrotten. Vidare bör idrottsläkare ingå i det forskningsteam som vi föreslår i det följande.

Möjligheterna att till de större idrottsanläggningarna knyta speciella läkare, som i stort har de uppgifter som ovan skisserats beträffande länsidrottsläkaren, bör utredas. Härvid bör beaktas möjligheterna att utnyttja praktiserande läkare, som har god kännedom om idrottsskadors behandling och förebyggande. Möjlighet till arvodesanställningar av nämnda läkare bör undersökas.

Vid en ökad propaganda för motionsidrott bör även beaktas de eventuella hälso- och skaderisker som finns för tidigare relativt stillasittande människor som plötsligt börjar motionsidrotta. Det finns bland motionsidrottsmän och aktiva idrottsutövare ett sedan länge uttalat önskemål om möjligheter till läkar kontroll. Det bör enligt vår mening utredas huruvida det finns möjligheter att genomföra kostnadsfria och frivilliga s. k. hjärtundersökningar (EKG och blodvärden) för de kategorier idrottsutövare som ovan nämnts.

Idrott och forskning

Idrottsmedicinsk och idrottsfysiologisk forskning har hitintills i begränsad omfattning och med begränsade resurser i första hand bedrivits vid karolinska sjukhuset och GCI. Den forskning som sker på detta område har stor betydelse inte minst inom den egentliga sjukvården. Forskningen sker under medverkan av toppidrottsmän av skilda slag och ger en bild av hur människokroppens organ fungerar vid toppbelastning och vid toppträning. Genom möjligheter att kunna jämföra topptrimmade organ med organ i vila eller med sjuka och skadade organ kan man utröna lämpliga former för behandling och former för förebyggande åtgärder. Denna forskning kan ge betydelsefulla rön, till nytta vid behandling av sjukdomar och skador.

Utöver denna form av forskning bör sådan bedrivas om vad olika idrottsgrenar speciellt kräver av sina utövare. Man bör på detta sätt kunna nå fram till effektivare träningsmetoder. En forskning om vad som organiskt händer en toppidrottsman sedan denne lagt upp med sitt aktiva idrottande är givetvis också av stort värde. Detsamma gäller forskning om hur den mänskliga organismen fungerar, om man efter en längre tid av oträning börjar motionsidrotta.

För att få möjligheter till en omfattande forskning som sträcker sig över de nämnda och därmed sammanhängande områdena behövs en fast forskningsor-

ganisation, med stöd av statsmedel. Det är enligt vår mening en stor brist i vårt samhälle, att de forskare som i dag sysslar med dessa viktiga frågor skall nödgas använda en stor del av sin tid till att söka olika vägar via privatpersoner och fonder för att kunna ekonomiskt säkerställa en fortsatt forskning. Vi anser det nödvändigt att den forskning som nu bedrivs och den framtida forskning som skisserats erhåller det stöd som en professur i exempelvis ämnet »idrottsfysiologi» innebär. Kring denna forskningsprofessur skall enligt vår mening byggas upp ett team av forskare, till vilket även knyts bl. a. psykologer och tekniker. De tidigare föreslagna länsidrottsläkarna bör knytas till teamet med uppgift att lokalt följa toppidrottsmännen och till dem förmedla de rön forskningen kommit fram till.

Såsom vi framhållit har idrotten framför allt friskvårdande betydelse. Med hänsyn härtill synes det oss lämpligt överväga överförande av frågor rörande stöd till idrotten under inrikesdepartementets huvudtitel.

Med stöd av vad vi ovan anfört får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig utredning rörande förbättrade utvecklingsmöjligheter för såväl elitidrotten som motionsidrotten i friskvårdens syfte samt i samband därmed jämväl av möjligheterna till förstärkt idrottsmedicinsk forskning och till en allmän läkarkontroll av idrottsutövare, allt i enlighet med motionens syfte.

Stockholm den 26 januari 1965

Gunnar Hedlund

Nils G. Hansson
i Skegrie

Sven Vigelsbo

Harald Larsson
i Hedenäset

John Eriksson
i Bäckmora

S. G. W. Wahlund

Gustaf Svensson
i Vä
